

28 oktober 1916

Belgische Rode Kruisavond.

Men meldt ons:

Mevrouw Dhayrmond en Emiel Hullebroeck, deze namen noemen wij in de allereerste plaats. De voordracht van Sully-Prud'homme Cygne (met muziek van Saint Saens) was een groot succes voor de begaafde declamatrice, die wij ook zo graag nog eens als actrice zouden bewonderen. Guitig droeg zij daarna nog een luchtiger stukje voor.

Luid toegejuicht werd ook de Vlaamse componist-zanger; al hadden wij bij het zingen van De Vlaamse Leeuw nog spontaner medeleven verwacht. Overigens zong Hullebroeck eigen liederen, Het Landje van Belofte, Wat Moeder schreef en Aan mijn Belgen bij de IJzer (gedicht van Karel van den Oever). Lieder van de oorlog en over de oorlog, van drukkend leed en moedige stormloop. Mooi heeft Hullebroeck ze gezongen; hoe pakkend was bv. de climax in het vierde couplet van de moederlijke brief!

Vaderlandslievende liederen zong ook de heer Dubois. Eerst de dialogue entre le combattant et la sentinelle, dan Th. Botrel's Mitrailleuse (op de melodie van ... la Tonkinoise), tenslotte een warm patriottisch lied: Flotte au vent, Drapeau de la France. Ook deze zanger vond hartelijke bijval.

Toneelstukjes vulden verder het programma. Eerst ging Théodore de Bauville's Gringoire, later l'Étincelle van Edouard Pailleron. Vooral in laatstgenoemd stuk trof het goede spel van Madame Noots; vermelding verdient ook de voortreffelijke uitspraak van het Frans van onze landgenoten mej. Werleman en mej. Helderman.

Beroepsacteurs zouden allicht in ander tempo gespeeld en meer afwisseling in hun spel gebracht hebben dan de heren, die wij thans op de planken zagen; echter droegen ook deze stukjes tot het succes van de avond bij.

Tenslotte werd ten bate van het Belgische Rode Kruis een “draperie artistique” verkocht.

De heren en dames, die tot het welslagen van de avond bijdroegen, werden rijkelijk met bloemen gehuldigd. Onder de aanwezigen merkten wij de Belgische en de Argentijnse gezant op, de prins de Ligne, de Engelse gezantschapssecretaris Chilton en nog verschillende andere vertegenwoordigers van vreemde legaties.

31 oktober 1916

Belgische kinderen.

Vrijdag aanstaande wordt via Roosendaal weer een aantal kinderen uit België verwacht, die in verschillende plaatsen in ons land tijdelijk zullen vertoeven. De kinderen, die in het begin van oktober kwamen, zijn heden weer naar België vertrokken.

3 november 1916

Te Roosendaal kwam hedenmorgen weer een extra trein met Belgische kinderen aan.

7 november 1916

Belgische kinderen in Nederland.

Onze correspondent schrijft uit Brussel op 30 oktober:

Hedenavond kwam hier aan het Noorderstation een extra trein aan met ongeveer 700 kinderen, die sedert 3 oktober van een vakantieverblijf in Nederland hadden genoten. Er waren een zeventig kinderen van hier ter stede wonende Nederlanders onder. De Belgische kinderen waren, behalve uit Brussel en omstreken, afkomstig uit Dinant, Tienen, Ruisbroek, Vilvoorde, La Louvière, Lessen, Thuin, Charleroi, Doornik en tal van andere plaatsen, zodat gerust gezegd mag worden dat alle streken van België van deze vakantie reizen profiteren. Tweehonderd kleinen uit Antwerpen waren daar reeds uit de trein gestapt.

Vrijdag, 3 november, vertrekken 's morgens vroeg weer een goede zeshonderd Belgische kleinen naar Nederland; zij komen uit Brussel en voorsteden, Bosvoorde, Tervuren, Hoeilaart, Dendermonde, Lier en Antwerpen.

10 november 1916

Belgische kinderen.

Voor het rooms-katholiek huisvestingscomité te Leiden zijn gisteren te Eijsden onder leiding van mevrouw De Villers-Borret, 125 Belgische kinderen aangekomen, onder wie ook enige protestantse.

Uit Stockholm heeft het rooms-katholiek huisvestingscomité een gift van 1000 gulden ontvangen.

Het financieel overzicht van 20 september 1915 – 22 oktober 1916 van het rooms-katholiek huisvestingscomité te Katwijk vermeldt aan inkomsten ontvangen giften 26.991,93 gulden. Het eindcijfer is 27.418,05 gulden. De uitgaven hebben 28.224,10 gulden bedragen.

Uit Amerika is ontvangen ruim 8000 gulden en uit Australië 700 gulden.

Het comité heeft op het ogenblik ongeveer 1600 kinderen uit België onder zijn bescherming.

Elk kind heeft dooreen genomen slechts 16,63 gulden gekost, waaronder begrepen de reserve voor het terugbrengen van het kind. Voor deze laatste verplichting is 5000 gulden gereserveerd.

12 november 1916

Onze correspondent te Havre seint ons:

De Belgische regering heeft een commissie benoemd, welke in overleg met de Nederlandse autoriteiten zal waken over de belangen van de naar Nederland gevluchte Belgen.

Deze commissie bestaat uit de heren Denimal, administrateur van de vereniging Crédit pour Belges, Huysmans, Camille de Putt, van de Walle, senator (inmiddels overleden – Red? N. R. C.) en Vercruysse, plaatsvervangend senator.

15 november 1916

Heden is door het Comité belge en de Cercle belge in de feestelijk met bloemen versierde kerk der paters Jezüieten aan de Westzeedijk op plechtige wijze de naamdag van koning Albert van België herdacht. Op het altaar stond de Belgische vlag.

Een H. Mis is opgedragen door pater Ch. De Temmermans, aalmoezenier van de Belgen in deze stad, bijgestaan door de paters Hulsman en Hendricks. Er werd ook een te deum gezongen.

In de dichtbezette kerk werden opgemerkt luitenant-kolonel Declercq, kapitein-commandant Stevens, commandant Gorren en een 20-tal andere Belgische officieren in burgerkleding, de heren van Cutsens, voorzitter van de rechtbank te Antwerpen, Vandenbrande, afgevaardigde bij het Relief Comité, een vertegenwoordiger van het Comité National de Secours et d'Alimentation en verder enige heren van het Comité Belge en de Cercle belge. Mede waren daar een 600 kinderen van de Belgische scholen aan de Maaskade en op het Stationsplein en de hier verblijf houdende geïnterneerde Belgische soldaten.

Bij het eindigen der plechtigheid werd op het orgel de Brabançonne gespeeld.

16 november 1916

Officieel Belgisch Comité.

Onze correspondent te Havre heeft gemeld, dat de Belgische regering een commissie heeft benoemd, die in overleg met de Nederlandse autoriteiten zal waken over de belangen van de naar Nederland gevluchte Belgen. Deze commissie zou samengesteld zijn uit de heren Denimal, Huysmans, Camille de Putt, Van de Walle en Vercruyse.

Heden maakt men er ons opmerkzaam op, dat dit bericht door zijn beknopte vorm misverstand in het leven kan roepen ten opzichte van het doel en de samenstelling van bedoelde commissie.

Het gaat hier niet om een nieuwe commissie, maar om de aanvulling van het in Nederland gevestigde Officieel Belgisch Comité, dat reeds in maart 1915 bij koninklijk besluit werd opgericht. Sinds de oprichting van het Officieel Belgisch Comité, zijn nl. twee van zijn

leden, de heren F. Fléchet en C. van Damme overleden, andere zijn naar België teruggekeerd. Als nieuwe leden werden door de Belgische regering aangeduid de heren: H. de Nimal, beheerder der N. V. Kredietvereniging voor Belgen, Camiel Huysmans, volksvertegenwoordiger, Edgar Vercruysse, plaatsvervangend senator, en de inmiddels overleden Eugène Van de Walle, senator.

17 november 1916

Koning Albert der Belgen heeft, met herziening van het koninklijk besluit van 1 november 1914, "waarbij te Londen een comité wordt gesticht gelast om, in overleg met de Engelse officiële overheden en private inrichtingen, de belangen te behartigen van de naar Engeland uitgeweken Belgen", benoemd tot leden van het officieel comité voor Engeland: de heren H. Coullier de Mulder, senator; L. de Brouckère, plaatsvervangend lid der kamer van volksvertegenwoordigers; P. Duchaine, advocaat bij het Beroepshof van Brussel; P. May, buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister; de eerwaarde pater Rutten, van de orde der Predikheren; Van der Meiren, advocaat bij het Beroepshof van Brussel.

18 november 1916

Weeshuis voor Belgische oorlogswezen.

Men meldt ons:

Sedert geruime tijd bestaan hier te land plannen om gelden bijeen te brengen voor het bouwen van een Nederlands paviljoen in een door koning Elisabeth van België te stichten weeshuis voor Belgische oorlogswezen.

De ontzettende watersnood in januari jl., die de onmiddellijke en krachtdadige steun van alle Nederlanders vereiste, heeft deze plannen tijdelijk op de achtergrond gedrongen, doch naar wij vernemen, zal eerstdaags door het voorlopig comité, dat zich tot het bovenvermelde doel heeft gevormd, een vergadering worden gehouden, ten einde met spoed de begonnen werkzaamheden voort te zetten. Het voorlopig comité meldt nog, dat ook Amerika en andere landen zich de stichting van een paviljoen in genoemd weeshuis ten doel stellen, waarvoor uit de betrokken landen reeds belangrijke giften zijn ontvangen en het vertrouwt, dat ook Nederland niet zal achterblijven om door de stichting van een Nederlands paviljoen blijf te geven van zijn grote sympathie met het door koningin Elisabeth opgevatte plan.

21 november 1916

Over de grens gekomen.

Te Putte zijn gisteren 21 jongens uit Kapellen over de grens gekomen. Na een uur in een waterloop te hebben vertoefd, zijn ze onder de elektrische draad doorgegaan. Uitgeput kwamen zij op Nederlands gebied.

23 november 1916

Onderstand van Belgische vluchtelingen.

De minister van binnenlandse zaken heeft besloten de burgemeesters met ingang van 1 januari te ontlasten van de uitbetaling van de onderstandsgelden aan de Belgische vluchtelingen. Die uitbetaling zal van die datum af geschieden door het Nederlandse comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers te Amsterdam.

De commissie van onderstand uit dit comité is belast met de controle op de rijksonderstand van de vluchtelingen en is dus bevoegd om na te gaan, of, en in hoever, met de tot dusver genoten onderstand moet worden voortgegaan, maar tevens of er in voorkomende gevallen termen bestaan om nieuwe onderstand van rijkswege te verlenen.

Van gemelde datum af zullen ook de betalingen, die worden gevorderd voor de vluchtelingen, die in natura worden ondersteund, plaats hebben door genoemd comité, terwijl bedoelde commissie ook met de controle op deze vorm van onderstand is belast.

27 november 1916

Over de grens gekomen.

Men meldt ons uit Maastricht, dat er de laatste dagen vele jonge Belgen over de grens zijn gekomen. Gistermorgen zouden 60 jonge Belgen een Duitse grenswacht omver hebben geworpen en bij Eijsden over de grens zijn gekomen.

30 november 1916

In ons blad van gisteren is het verslag opgenomen van een onderhoud, dat een vertegenwoordiger van de Korrespondenz Norden heeft gehad met generaal von Huene, de gouverneur van Antwerpen, over de wegvoering van Belgen naar Duitsland, en de vraag in hoeverre daardoor de in oktober 1914 door diezelfde generaal afgelegde beloften geschonden zijn. De voorstelling van die generaal lijkt ons wat eenzijdig, en daarom mogen wij er met een enkel woord nader op terugkomen.

Daarbij mag vooropgesteld worden, dat de “zachte drang”, die in oktober 1914 is uitgeoefend, om de terugkeer van de Belgische vluchtelingen naar hun land te verkrijgen, volstrekt niet uitsluitend is uitgeoefend, zoals het thans wel voorgesteld wordt, door onze regering en enkele andere Nederlandse overheidspersonen alleen, die dus nu als het ware voor hun goed geloof in de Duitse toezeggingen zouden moeten verantwoordelijk gesteld worden. In de tweede helft van oktober, toen men tot bezinning kwam, en de stand van zaken begon te overzien, werd de overtuiging meer en meer gemeen goed, dat de Belgen in hun eigen belang naar hun haardsteden behoorden terug te keren, en vrijwel iedereen, die invloed kan uitoefenen, heeft daartoe meegewerkt. Toen professor Meyers met enkele anderen naar Antwerpen vertrokken was, om daar over de terugkeer van de Belgen te gaan spreken, seinde prof. Niermeyer ons dan ook: “Met spanning wordt hun terugkomst afgewacht”, en de volgende dag uit Bergen op Zoom: “Het grote probleem is natuurlijk: de terugkeer naar Antwerpen.”

Tot de terugkeer is dan ook niet slechts van Nederlandse zijde en door de in Antwerpen gevestigde intercommunale commissie onder voorzitterschap van Louis Franck meegewerkt, ook de Belgische vertegenwoordiger in ons land, baron Fallon, heeft de terugkeer bevorderd. “Suis favorable à retour” seinde hij, toen hem door de Belgische vice-consul te Hansweert om voorlichting gevraagd werd.

Er was dus, herhalen wij, in de tweede helft van oktober een tamelijk verspreide mening, dat terugkeer gewenst was. Dit werd gewenst geacht, niet omdat gelijk generaal von Huene suggereert, de mensen hier honger leden en zo goed als krankzinnig waren. De huisvesting van de vluchtelingen liet in die dagen zeker te wensen, maar aan voedsel was na de allereerste dagen van de overstroming

met vluchtelingen geenszins gebrek, en de stemming was er volstrekt niet een van grote opwinding doch van verregaande gelatenheid en apathie. En indien generaal von Huene aan Korrespondenz Norden verteld heeft, dat “later” de grote massa, die eerst niet tot terugkeer te overhalen was, niettemin gevolgd is “wellicht uit honger of uit gebrek aan onderdak”, dan heeft hij zich overgegeven aan een miskenning van de feiten en omstandigheden, die hem niet fraai staat. Toen de grote massa terugkeerde, na weken en maanden, was hier in voedselvoorziening en onderdak zeer behoorlijk voorzien. De cijfers van de vluchtelingenkampen kunnen uitwijzen, wanneer “de grote massa” haar terugkeer begonnen is.

Waardoor is nu aanvankelijk de terugkeer tegengehouden, en later bevorderd? De terugkeer werd in hoofdzaak opgehouden om tweeërlei reden. Ten eerste, omdat er onder de Belgische vluchtelingen geruchten gingen, dat de bevrijding van Antwerpen voor de deur stond. De Engelsen, heette het, maakten zich daartoe op, en weldra zou Antwerpen door de bondgenoten opnieuw worden belegerd, en ontzet. Daarbij kwam de vrees, dat alle, of althans de weerbare mannen bij hun terugkeer zouden worden in hechtenis genomen en naar Duitsland vervoerd.

Met de eerste reden had generaal von Huene niets te maken. Hij heeft er terecht tegenover de Korrespondenz Norden niet van gesproken.

Doch de andere oorzaak van de vertraagde terugkeer der Belgen naar hun land kan niet buiten beschouwing worden gelaten. Toen bleek, dat de voorspiegeling van het ontzet van Antwerpen door de Engelsen niet in vervulling kwam, en dus die oorzaak van angst voor de vluchtelingen was weggenomen, bleef immers in hoofdzaak nog

alleen de tweede bestaan. Daarom trent nu had generaal von Huene zeer bepaaldelijk beloften afgelegd. De teruggekeerde mannen zouden niet naar Duitsland worden vervoerd, zij zouden niet aan oorlogsarbeid worden gesteld. Slechts zij, die tot het Belgische leger behoorden, zouden als krijgsgevangenen worden beschouwd, en van deze categorie waren de burgerwachten uitgezonderd.

Nu wilden de Belgen deze beloften niet aanstonds geloven, en de terugkeer in groten getale bleef dus, ondanks de toezeggingen, uit. Eerst toen na verloop van tijd uit de ondervinding van enkele teruggekeerden bleek, dat de beloften werden nagekomen, begon zich het geschokte vertrouwen te herstellen, en zo nam de terugkeer toe, tot hij tenslotte betekende omvang aannam.

Waar wij in het interview lezen:

“Franck vertrok met mijn toestemming naar Nederland om persoonlijk invloed te oefenen en de vluchtelingen begonnen terug te keren, gedeeltelijk wel als gevolg van gezegde invloedsoefening. De grote massa volgde later wellicht uit honger of uit gebrek aan onderdak en omdat zij vernam, dat in Antwerpen volslagen orde heerste.”

worden dus de feiten juist omgekeerd. De vluchtelingen, die na het bezoek van de heer Franck “begonnen terug te keren”, hebben dat wellicht gedaan uit gebrek aan onderdak hier te lande. “De “grote massa” is teruggedaan, omdat men, dank zij ook de invloedsoefening van Franck, en de ondervinding der voortrekkers in de mening ging verkeren, dat de Duitsers werkelijk hun beloften wilden houden.

Hieruit blijkt, dat het niet aangaat, de afgelegde beloften voor te stellen als beloften die slechts toepasselijk waren op een toestand

van twee jaar geleden. De beloften hebben eerst veel later hun uitwerking gehad, en hebben de grondslag uitgemaakt voor hetgeen sindsdien tot de huidige dag is gebeurd.

Daarom kunnen ze nu, nu eigenlijk de tijd, om ze na te komen, eerst echt daar is, niet worden opzij geschoven.

5 december 1916

Belgische kinderen.

Hedenmorgen zijn te Maassluis ongeveer 680 Belgische kinderen aangekomen, die in verschillende plaatsen van ons land enige weken zullen worden verpleegd; 345 kinderen worden opgenomen te Egmond aan Zee, de overigen gaan voornamelijk naar Arnhem, Den Haag, Gouda en Leiden.

6 december 1916

Belgische kinderen.

Verbetering. Niet te Maassluis, maar te Maastricht zijn gistermorgen ongeveer 680 Belgische kinderen aangekomen.

12 december 1916

Steun aan Belgische vluchtelingen.

Nog steeds duurt de oorlog voort, die zovele duizenden vluchtelingen uit België een veilig verblijf in ons land deed zoeken.

Vele van die vluchtelingen zochten en vonden werk, hier of in den vreemde, doch allen mocht dit niet gelukken en deze waren noodzaak van de gastvrijheid en mildheid van de Nederlandse

staat en van het Nederlandse volk gebruik te maken, ten einde in het onderhoud van hun gezinnen te voorzien.

De Nederlandse staat heeft tal van maatregelen getroffen ten einde voor de Belgische gasten te zorgen. Doch veel blijft er nog voor ons comité te doen. De huisvesting, de ziekenzorg, de kindzorg, huisraad, gereedschappen en brandstoffen voor het verrichten van werk, verhuizingskosten en zovele andere zorgen, vragen dagelijks onze bijzondere aandacht en stellen aan onze kas hoge eisen.

Waar bij de aanvang van de oorlog het Nederlandse volk zich een milde gastheer heeft betoond, menen wij te mogen veronderstellen, dat de mildheid en gastvrijheid voor de beklagenswaardige slachtoffers van de oorlog zeker niet zijn verminderd.

Het is ons bekend, dat in de verlopen oorlogsjaren herhaaldelijk en met prijzenswaardige ijver, door afzonderlijke hier te lande werkende Belgische steunverenigingen, niet tevergeefs een beroep op de Nederlandse milddadigheid wordt gedaan en dat in die vorm belangrijke bedragen aan de Belgen ten goede zijn gekomen, doch juist van deze wijze van geven hebben wij bij herhaling de nadelen ondervonden, omdat zulks ongelijkmatigheid in het verlenen van steun bevordert, waardoor sommige gezinnen teveel, andere te weinig ontvangen.

Ons comité dringt daarom opnieuw bij u aan, op steun om ons Nederlands werk om de slachtoffers van de oorlog op allerlei wijzen te helpen en te steunen. Aldus zullen de Nederlanders en de Belgische vluchtelingen Nederlands gasten blijven.

Stelt ge ons daartoe in staat, dan zullen wij kunnen voortgaan met de moeilijke, omvangrijke, maar ook vruchtbare taak, door de omstandigheden op onze schouders gelegd.

Nederlands comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers.

Mr. Th. Stuart, Voorzitter
Mr. J. A. Van Sonsbeeck, Penningmeester
Leon Delhez, Secretaris

Het adres van de penningmeester is: Beursplein 5, Amsterdam.

14 december 1916

Belgische kinderen.

In Den Haag heeft zich een Nederlands-Belgische centrale commissie gevormd voor de Belgische kinderen in Nederland. Voorzitter van die commissie is het tweede kamerlid jhr. mr. Ch. Ruys de Beerenbrouck, regeringscommissaris, voor de vluchtelingen in Noord-Brabant en Zeeland.

Het secretariaat is voorlopig gevestigd Hugo de Grootstraat 48, Den Haag.

Belgische kinderen.

Een vertegenwoordigster van het R.K. Huisvestingscomité te Leiden is gisteren met 156 kinderen uit Luik te Maastricht aangekomen, die voorlopig zijn ondergebracht in het asiel daar. Voor 100 van deze kinderen heeft het comité nog geen onderdak.

18 december 1916

Nederlandse en Belgische kinderen.

Voor het Joodse huisvestingscomité te Leiden zijn gistermorgen te Roosendaal, onder leiding van Mej. Zoll, 20 Nederlandse en Belgische noodlijdende kinderen aangekomen, onder wie twee kleintjes van slechts enkele maanden. Deze zijn in het diaconessenhuis te Leiden opgenomen. De overige kinderen zijn bij particulieren in verschillende plaatsen van het land ondergebracht.

27 december 1916

Belgische kinderen.

Het huisvestingscomité te Leiden deelt ons mede, dat thans alle uit Luik hier te lande aangekomen kinderen onder dak zijn en een goed plaatsje bij pleegouders gevonden hebben. Het aantal aanvragen, dat op een oproep tot opneming van een kind inkwam, overtreft ver de 400. Meer dan de helft kon, na ingewonnen informatie, voor verpleging van een kind in aanmerking komen, zodat er nog ruim 100 geschikte plaatsen over zijn. Het comité heeft daarom zijn vertegenwoordigster te Luik opdracht gegeven, geleidelijk met nieuwe transporten te komen.

Ook worden er binnenkort weer nieuwe transporten van Nederlandse kinderen uit Duitsland verwacht.

30 december 1916

Belgen aan Nederlandse universiteiten.

Men deelt ons mede:

Verschiede Nederlandse bladen hebben het bericht verspreid, dat, luidens een mededeling door de Belgische minister van kunsten

en wetenschappen aan de rector der Utrechtse hogeschool gedaan, de jonge Belgen, die de colleges der universiteit volgen en er diploma's verwerven, op de bekrachtiging van deze diploma's door de Belgische overheid na de oorlog mogen rekenen.

De Belgische regering zal inderdaad, na de heropening van het parlement, de nodige maatregelen voorstellen tot bekrachtiging – op de grondslag der gelijkwaardigheid – van de studies in de neutrale of geallieerde landen afgelegd door jongelingen, die zich aan hun militaire verplichtingen onderworpen hebben. Dit besluit werd door de ministerraad, met eenparigheid van stemmen genomen.

Er dient echter nadrukkelijk op gewezen – en zulks is ook de geest, waarin het Belgisch regeringsbesluit werd genomen – dat alleen de jongelieden, die zich van hun militaire verplichtingen kweten, de colleges der Nederlandse universiteiten kunnen volgen, in de hoop van een wettelijke bekrachtiging.

Een besluitwet van 1 maart 1915, toepasselijk gemaakt op de in Nederland vertoevende Belgen op 6 november 1915, behelst de verplichtende oproep der jongelingen van 18 tot 25 jaar. Bijgevolg kunnen alleen de jongelingen, door de bevoegde Belgische commissies tot militaire dienst ongeschikt verklaard, de zekerheid bezitten dat hun diploma's door de Belgische kamers zullen bekrachtigd worden.

5 januari 1917

Men meldt ons, dat de regering thans heeft besloten tot opheffing van het vluchtoord Ede; de bevolking daarvan wordt overgebracht naar Nunspeet.

7 januari 1917

Uit Havre.

Havre, 6 januari. Volgens een ministerieel besluit moeten alle ambtenaren, beambten en werklieden, behorende tot de administratie van de Belgische staatsspoorwegen en die tegenwoordig in den vreemde wonen, zich voor 15 januari doen inschrijven. De inschrijving, die voor alle betrokkenen zonder onderscheid verplicht is, van welke leeftijd ze ook zijn of in welke toestand ze ook tegenwoordig verkeren, zal geschieden in het bureau van emigratie voor Belgisch spoorwegpersoneel te Roosendaal.

9 januari 1917

Het vluchtoord Ede.

Het tweede kamerlid de heer Koster heeft enkele dagen geleden de volgende vragen gericht tot de minister van binnenlandse zaken:

Is het bericht in de dagbladen juist, dat het vluchtoord te Ede zal worden opgeheven?

Zo ja, welke redenen hebben de minister ertoe geleid, het besluit tot deze opheffing te nemen?

Acht de minister een massale verhuizing van 4000 vluchtelingen, waaronder ongeveer 2000 kinderen in dit jaargetijde niet zeer bezwaarlijk, en vreest hij niet, dat daardoor de goede geest onder hen zal worden geschaad?

Zijn niet aan de opheffing van een vluchtoord en de daarop volgende overbrenging van de bewoners zeer grote kosten verbonden?

Is de minister bereid, op grond van de bezwaren en van de te maken kosten een eventueel voorgenomen opheffing van het vluchtoord te Ede in nadere overweging te nemen?

Men meldt ons:

Het besluit van de minister van binnenlandse zaken om het vluchtoord Ede op te heffen, heeft onder de kampbevolking grote ontroering verwekt.

Het staat wel vast, dat een groot deel niet naar Nunspeet zal overgaan; er zijn er zelfs, die nog liever de ontbering in België weer tegemoet gaan dan naar Nunspeet te vertrekken. De autoriteiten hebben hieraan gedeeltelijk zelf schuld, omdat zij Nunspeet steeds hebben voorgesteld als een soort strafkolonie; er is dan ook nog altijd militaire bewaking.

Zodra het plotseling opgekomen besluit van de minister bekend werd, heeft zich onder de vluchtelingen een comité gevormd, dat reeds verzoekschriften heeft gezonden aan de koningin en de minister en ook stappen heeft gedaan bij andere autoriteiten om het besluit opgeheven te krijgen. Daarbij is gewezen op verschillende bezwaren tegen de uitvoering van het besluit van de minister.

De vrijzinnig-democratische en de sociaaldemocratische kamerfractie zullen de zaak in de tweede kamer ter sprake brengen.

Naar ons werd medegedeeld, zal het bedrag van 60.000 gulden, genoemd als verplaatsingskosten, zeer zeker veel te laag blijken. Het aantal vluchtelingen in Ede is op dit ogenblik ruim 4300; voor al dezen is te Nunspeet geen plaats; er zal ruimte gemaakt moeten worden voor ongeveer 3000 mensen. Deskundigen, die met het werk bekend zijn en ook met de toestand van de barakken te Ede, menen, dat het verplaatsen, vooral nu, zeer kostbaar zal zijn, omdat aan het verplaatsen van de barakken, d.w.z. het afbreken en weer opbouwen van houten gebouwen, die nu reeds twee jaar hebben gestaan, groot risico verbonden is, nog daargelaten de moeilijkheid om aan materialen, vooral spijkers, te komen.

Deze deskundigen schatten de kosten op ten minste 150.000 gulden. En dan zou het, zelfs indien de exploitatie in Nunspeet enkele centen per dag per persoon goedkoper is, langer dan een jaar duren, eer de kosten van de verplaatsing zijn teruggevonden. Doch volgens de laatste cijfers van minister Cort van der Linden, medegedeeld in de eerste kamer op 18 december, was het bedrag der verpleeggelden te Nunspeet gemiddeld 55 ½ cent per dag per persoon, en in november, de laatste maand dat kolonel Mingels te Ede het beheer voerde, was dit bedrag daar, volgens de reeds in Den Haag goedgekeurde rekening, 52,3 cent per dag.

Het schijnt, dat ook door de Belgische autoriteiten aandacht aan de zaak wordt geschonken. Niet onwaarschijnlijk is zelfs een voorstel aan onze regering van die zijde te verwachten.

Verder kunnen we nog mededelen, dat sedert het optreden van generaal Dreiber op de exploitatie van het vluchtoord Ede niets is bezuinigd. Alleen de verwarming van de barakken is iets verminderd. De bevolking meent, dat de kindersterfte (in december 17, tegen in november 3) hiermee in verband staat.

Het vluchtoord te Ede.

In aansluiting aan ons bericht, dat de Belgische autoriteiten aandacht aan de voorgenomen ontruiming van het vluchtoord te Ede schenken, schrijft Het Volk: Wij hebben daar ook iets van gehoord. Zijn we wel ingelicht, dan zouden de Belgische autoriteiten voornemens zijn om aan de Nederlandse regering aan te bieden het vluchtoord over te nemen en voor Belgische rekening verder in bedrijf te houden.

10 januari 1917

Het vluchtoord Ede.

Men meldt ons, dat er reeds een begin is gemaakt met het slopen van het vluchtoord te Ede; een van de barakken is reeds gedeeltelijk gesloopt.

11 januari 1917

Het vluchtoord te Ede.

Het kamerlid de heer Koster heeft gelijk reeds is gemeld, de 8^e dezer de volgende vragen ingezonden:

1. Is het bericht in de dagbladen juist, dat het vluchtoord te Ede zal worden opgeheven?
2. Zo ja, welke redenen hebben de minister ertoe geleid, het besluit tot deze opheffing te nemen?
3. Acht de minister een massale verhuizing van 4500 vluchtelingen, waaronder ongeveer 2000 kinderen in dit jaargetijde niet zeer bezwaarlijk, en vreest hij niet, dat daardoor de goede geest onder hen zal worden geschaad?

4. Zijn niet aan de opheffing van een vluchtoord en de daarop volgende overbrenging van de bewoners zeer grote kosten verbonden?
5. Is de minister bereid, op grond van de bezwaren en van de te maken kosten een eventueel voorgenomen opheffing van het vluchtoord te Ede in nadere overweging te nemen?

De minister van binnenlandse zaken heeft daarop gisteren geantwoord:

1. Gelijk reeds in de memorie van antwoord inzake hoofdstuk V, dienst 1917, werd medegedeeld, is opdracht gegeven om het vluchtoord te Ede geleidelijk met dat te Nunspeet samen te smelten.
2. De reden, welke tot dit besluit heeft geleid, is mede in genoemde memorie medegedeeld en is ontleend aan de eis om ook bij het beheer van de vluchtoorden de uiterste spaarzaamheid te betrachten.
3. Van massale verhuizing zal geen sprake zijn, omdat de overbrenging geleidelijk zal geschieden. Waarom het zeer bezwaarlijk zou zijn, als gezonde mensen en kinderen per trein vervoerd worden, valt moeilijk in te zien en dat de goede geest althans op de duur zou worden geschaad, is te minder te vrezen, omdat de voeding en verpleging te Nunspeet thans volstrekt niet minder van gehalte is dan te Ede.
Bovendien worden stappen gedaan om te geraken tot opheffing van het bewakingsdetachment, dat te Nunspeet tot dusver door militairen wordt gevormd, zodat zelfs de schijn, dat Nunspeet voor minderwaardige vluchtelingen zou zijn bestemd, wordt vermeden.
4. Aan de overbrenging van Ede naar Nunspeet zijn uit de aard der zaak betrekkelijk aanzienlijke kosten verbonden, die echter,

duurt de oorlog nog een tijdlang voort, spoedig zijn ingehaald en door besparing worden gevolgd.

5. Het spreekt vanzelf, dat de bezwaren aan de overbrenging verbonden, van te voren ernstig overwogen zijn, zodat de verschillende bedenkingen, in de gestelde vragen vervat, natuurlijk geen aanleiding kunnen geven om op het genomen besluit terug te komen.

12 januari 1917

Vluchtoord te Ede.

Naar wij vernemen, zal de beroepsafdeling, behorende bij het vluchtoord Ede, gesticht door de Centrale Vereniging ter Behartiging van de belangen van Belgische en andere Uitgewekenen, niet worden opgeheven, maar te Ede gevestigd blijven. De vluchtelingen, die aan de bouw van de ongeveer 150 reeds gereed zijnde huizen hebben meegewerkt, kunnen deze huisjes met hun gezinnen blijven bewonen.

13 januari 1917

Vluchtelingenkamp te Ede.

De heer Hugenholtz (S. D. A. P., Weststellingwerf) stelt de volgende vraag aan de minister van binnenlandse zaken:

Is de minister bereid, de sloping van het vluchtelingenoord te Ede te doen schorsen, totdat de kamer bij de behandeling van het vijfde hoofdstuk der staatsbegroting voor 1917 gelegenheid zal hebben gehad over deze zaak met de minister van gedachten te wisselen?

De minister van binnenlandse zaken antwoordt daarop het volgende:

Met het afbreken van barakken, ten einde deze over te brengen naar Nunspeet, is reeds een aanvang gemaakt. Verdere afbraak van barakken zal voor de behandeling van Hoofdstuk V niet plaats hebben.

16 januari 1917

Belgische kinderen.

Ruim 500 kinderen zijn gisteren uit België te Roosendaal aangekomen, voor een verblijf in verschillende plaatsen van ons land.

Een tegenspraak van de Belgische regering.

Havre, 16 januari. De Belgische regering maakt een tegenspraak openbaar van de onlangs door de Duitse propaganda verspreide berichten over de manier, waarop Belgische uitgewekenen in Engeland behandeld zouden worden. Deze beweringen berustten op mededelingen van het Zuricher blad Volksrecht, dat beweerde, dat de Engelse regering stelselmatig de Belgische vluchtelingen in Nederland en Frankrijk naar Engeland had laten overbrengen, waar zij goedschiks, kwaadschiks in de munitiefabrieken moesten werken. Ze zouden er lonen ontvangen, die kleiner waren dan die der Engelse arbeiders en onderworpen zijn aan een zeer nauw en streng toezicht. De geringste fout werd uiterst streng gestraft en de Belgische arbeiders konden zich aan deze toestand op geen andere manier onttrekken dan door dienst te nemen in het leger.

Het Belgische documentatiebureau heeft te Londen nauwkeurige inlichtingen ingewonnen over de toestand der Belgische arbeiders in Engeland. Deze inlichtingen logenstraffen de mededelingen van

het Zwitserse blad volkomen. De feiten hebben zich als volgt toegedragen:

Geen enkele Belg wordt in Engeland tot arbeiden gedwongen. Een arbeider zonder werk kan als een Engelse arbeider zijn toevlucht nemen tot verschillende arbeidsbeurzen. Bij sommige van die arbeidsbeurzen zetelen afgevaardigden van het Belgische bureau voor arbeid, die aan hun landgenoten alle nuttige aanwijzingen verstrekken, er op toezien dat zij een plaats krijgen en hen met raad bijstaan. Ze zijn een waarborg tegen het uitbuiten van de Belgische arbeidskrachten. Het ministerie van handel heeft, ten einde het exploiteren van de Belgische arbeiders te beletten, het gebruik maken van Belgische arbeidskrachten onderworpen aan een vergunning, die slechts verleend wordt nadat er een onderzoek is ingesteld naar de toekomstige werkgever, ten einde te zien of deze de gewenste waarborgen aanbiedt uit een oogpunt van moraliteit en zich verbindt de lonen te betalen, die door de Engelse standaard worden voorgeschreven.

Wat betreft de vrijheid van de arbeider om van de ene werkplaats naar de andere te gaan, zijn de Belgen aan dezelfde voorschriften onderworpen als de Engelse arbeiders. Die voorschriften hebben ten doel alle verlies in de productie en sabotage te voorkomen. Wanneer een arbeider zonder ernstige redenen zijn patroon verlaat, dan kan zijn ontslagbewijs hem geweigerd worden door de patroon. Echter heeft de arbeider steeds de bevoegdheid om zijn zaak voor de bevoegde munitierechtbank te brengen. Zo zijn klacht verworpen wordt, moet hij zes weken wachten voor hij een nieuwe verbintenis kan aangaan. Over het algemeen krijgen de Belgische arbeiders, die van betrekking wensen te veranderen, hetzij met het doel hun positie te verbeteren, hetzij om het werk te doen, dat hun

vak is, steeds hun ontslagcertificaat. De Engelse werkgevers tonen zich in dit opzicht gemakkelijk.

De aan de Belgische arbeiders uitbetaalde lonen zijn gelijk aan die, welke door de Engelse tarieven worden voorgeschreven. Enkele cijfers zijn voldoende om aan te tonen, dat de Belgische arbeiders geen hongerlonen hebben. Ze krijgen 10 ½ tot 16 stuivers per uur, bij een gemiddelde werktijd van 54 uur per week. Overwerk wordt betaald met 25 procent voor de eerste drie uur, met 50 procent voor nachtarbeid en 100 procent voor zondagarbeid. Met inbegrip der overuren wordt over het algemeen 2 ½ tot 3 pond per week gemaakt; geschoolde arbeiders kunnen tot 5 pond per week verdienen. Er wordt geen enkel onderscheid gemaakt tussen Belgische en Engelse arbeiders. Tal van fabrieken worden door Belgen bestuurd en werken uitsluitend met Belgisch personeel. Sommige grote Engelse fabrieken als Vickers hebben afdelingen, die door Belgen bestuurd worden en waar slechts Belgen arbeiden.

Er bestaan in Engeland geen concentratiekampen voor Belgische vluchtelingen, maar er zijn te Earls Court en Edmonton asielen voor dakloze gezinnen, oude mensen en werklozen. Deze mensen kunnen daar kosteloos verblijven, vinden er een onderdak en voedsel en ze zijn het voorwerp van een vriendschappelijk en welwillend toezicht. Er zijn daar scholen, die door Belgische onderwijskrachten geleid worden, onder toezicht van het gezantschap. Het onderhoud van deze verblijven wordt uitgevoerd door vluchtelingen, die daarvoor een kleine vergoeding van 8 tot 10 shillings ontvangen.

Wat de militaire verplichtingen betreft, niet slechts wordt er geen enkele Belg gedwongen om als vrijwilliger deel te nemen in het Belgische, noch in het Engelse leger, maar wel verkrijgen

integendeel Engelse patroons uitstel voor de geschoolde arbeiders, die in hun fabrieken werken. In het algemeen kan men zeggen, dat de Belgische arbeiders in Engeland geheel behandeld worden als hun Engelse kameraden. Ze genieten dezelfde voordelen en zijn aan dezelfde verplichtingen onderworpen.

De instelling van het Belgisch bureau voor arbeid onder toezicht van de Engelse regering en de Belgische legatie, is op zichzelf reeds een tegenspraak van het artikel van het Zwitserse blad Volksrecht. Dit bureau heeft vooreerst tot taak door onderzoek zich op de hoogte te stellen van de arbeidstoestanden. Dank zij dit onderzoek zijn tal van conflicten voorkomen. Verder waakt het bureau voor de belangen der Belgische arbeiders in industrie, landbouw en handel. Ook houdt het bureau zich bezig met het verschaffen van werk aan arbeiders en intellectuelen. Het bureau onderhoudt nauwe en uitstekende betrekkingen met het ministerie van handel en dat van munitie. Alle klachten of aanvragen van Belgische arbeiders worden door hen, die zich bezig houden met de werkverschaffing, doorgezonden naar het arbeidsbureau te Londen. De Belgische arbeiders krijgen door middel van het bureau zo nodig kosteloos rechtkundige bijstand. In het bijzonder zorgt het bureau, dat er aan slachtoffers van arbeidsongevallen vergoeding wordt uitgekeerd. Ook kwesties betreffende het spaarwezen en levensverzekering, worden door middel van het bureau geregeld.

Een officiële Belgische commissie, samengesteld uit personen, die aangewezen zijn door de Belgische regering, houdt zich te Londen bezig met de algemene belangen der vluchtelingen. In een subcommissie voor arbeid hebben personen uit allerlei partijen zitting, ook twee bekende socialistische leiders, de Brouckere en Eckelers. Het comité staat in nauwe betrekking met het door de Engelse regering georganiseerde comité voor vluchtelingen, waarin

verscheidene Belgen zitting hebben. Naast deze officiële lichamen, die voor het welzijn der Belgische vluchtelingen te zorgen hebben, moeten tal van instellingen genoemd worden, die door het particulier initiatief van invloedrijke Belgen en Engelsen in het leven geroepen zijn.

De correspondent van het socialistische blad uit Zürich, wiens beweringen de Duitse pers met zoveel haast overneemt, zou, in plaats van zich te lenen tot het overbrengen van fabels, die geen Belg in Engeland zonder schouderophalen zou lezen, beter gedaan hebben aan de bron der Belgische activiteit in Engeland zijn inlichtingen in te winnen en bij de duizenden arbeiders, die, dank zij hun hoge salarissen, reeds een klein spaarpotje vormen, bestemd om hen te helpen bij het opbouwen der bouwvallen, die in België door de Duitsers zijn opgehoopt.

Onze kinderen naar Holland (Van onze correspondent Emanuel de Bom).

Antwerpen, 15 januari.

Voor dag en dauw uit de veren – dat was vanochtend het wachtwoord voor een 130-tal Antwerpse kinderen, 100 van Belgische ouders en 30 van Nederlandse ingezetenen, die, door de zorgen van daartoe werkzame comités voor een poosje de verkwikking der Nederlandse gastvrijheid zouden gaan genieten.

Om kwart voor 7 (Hollandse tijd) was een deel van de voorhal van het Middenstation al aardig vol met het jonge volkje, waar ouders en comitéleden een waakzaam oog op hielden. De Belgische kinderen stonden onder de hoede van de heer de Cock de Rameyen, voorzitter der Antwerpse afdeling van het Hollands-Belgisch comité Gezondheid voor het Kind. Ze zagen er alle, zoals zich laat denken,

buitengewoon opgewekt uit. In de wachtzaal zat nog een groepje kinderen te ontbijten, die per janplezier uit Lier waren gekomen. En we zagen er ook nog een aantal, die zo uit Sint-Niklaas (Land van Waas) aangekomen waren. Voor rekening van het Koninklijk Nationaal Steuncomité te 's Gravenhage gingen ook een dertigtal Hollandse knapen en meisjes (van 6 tot 12 jaar) mee, die door een oranje strikje van hun tijdgenoten onderscheiden waren. Hier eveneens een blijde stemming, hoorbaar aan de schaterende stemmetjes en glimmend uit de olijke kijker. Hoe netjes zagen ze er allemaal uit; daar hadden de moeders, die hun telgen vergezelden, voor gezorgd. Wat me trof: al deze kinderen, op weinige uitzonderingen na, zagen er werkelijk patent uit. Deze kinderen zijn toch alle door doktershanden gegaan en uit de zwakste elementen gekozen: dat geeft veel hoop voor de toekomst, want het blijkt, dat zij die door de faculteit als hulpbehoevend worden beschouwd, er over het algemeen nog goed genoeg uitzien. Eigenlijke zieke kinderen worden niet meegenomen. De kinderen die nu vertrekken gaan alleen met vakantie om in Holland eens goed op te fleuren. Die indruk werd er niet minder op, toen we in de spoorhal de trein, alle met wagens 1^e, een enkele ook 2^e klasse, vol jeugdige reizigers bezichtigden. Dat zal vol met jonge Uilenspiegels uit het Brusselse, die alle tekenen van een uitbundige levensvreugde vertoonden: jolige gezichten van jongens, die er op uit gaan, naar de schoolkolonies, of zo. Bedenk dat hun zo'n buitenkans in geen 2 of 3 jaar meer te beurt is gevallen! De Brusselse jongens sloegen ook al snel aan het zingen, en ze hadden een karnavalsdeuntje klaar in het Frans:

Encore un p'tit verre de vin
Pour nous mettre en rou-ou-oute!

Aan de verbaasde comitésleden vertoonden de Brusselse ketjes bovendien achter het raam enige uitgelezen kunstjes: neus en kin plat drukken tegen het venster, en dergelijke. Verder almaar wuifhandjes en knipoogjes en zotternij van wabliefje.

Waarlijk, de vreugde werkte aanstekelijk, zodat belangstellende comitéheren de lust voelden opkomen om liefst maar eens mee te gaan. Maar o, die passenhistorie!

Er waren daar, naar ons verteld werd, circa 580 kinderen bij elkaar; althans voor zovelen was de trein bestemd, maar te Mechelen was die bij vergissing doorgereden en had de daar wachtende groep uit Dendermonde achtergelaten. Die moesten nu nog eerst toekomen, eer de reis naar Essen kon doorgaan. Daar wachtte hun een hartgrondige visitatie, die zeker wel verscheidene uren in beslag zou nemen, en waar dan ook bij voorbaat door de voorzienige overheid de nodige voorschriften voor waren opgesteld. Het is namelijk verboden, “dat de kinderen dragers zijn van enig geschrift of druksel, zelfs geen stuk van een dagblad. Het kind, dat in bezit zou gevonden worden van welkdanig geschrift, zal door de Duitse overheid terug naar huis gevoerd en de ouders zullen verantwoordelijk worden gesteld. Zij stellen zich aan strenge straffen bloot.” Snoeperijen noch geld mogen de kinderen op zich hebben. Wel: drie boterhammen. Verder heeft ieder kind zijn nummer, dat in robuuste letters op zijn kleren is bevestigd.

In de rugzak dragen zij het noodzakelijkste mee, dat zij gedurende hun afwezigheid (ongeveer 6 weken) behoeven.

De heer de Cock de Rameyen leverde zijn beschermelingen over aan Mevr. de gravin John d’Oultremont, die met de heer van Vollenhoven, gezantschapsraad, zaakgelastigde van hare majesteit

de koningin der Nederlanden, het erevoorzitterschap van Gezondheid voor het Kind waarneemt. In de trein was ook aanwezig Mevrouw Leo van de Perre, voorzitter van dit werk.

Van het Nederlandse Steuncomité te Antwerpen waren aanwezig: de heer J. A. van den Bergh, consul-generaal, erevoorzitter, en zijn dochter, de vice-consul, de heer Maas, de voorzitter L. H. Smeding en mevrouw Smeding, de penningmeester B. Wijnperle. Mevrouw d'Oultremont betuigde de consul-generaal haar warme erkentelijkheid voor de gastvrijheid die onze kinderen in Noord-Nederland genieten.

17 januari 1917

Volksopbeuring in Vlaanderen.

Men schrijft ons:

Een namiddagthee heeft vandaag een aantal dames en heren in het hotel de Witte Brug bijeen gebracht. De afdeling Den Haag van het Nederlandse Comité voor Volksopbeuring in Vlaanderen had deze bijeenkomst op touw gezet en de heer Marcellus Emants, warm Groot-Nederlander als hij is, heeft er een krachtig woord van inleiding en aanbeveling voor gesproken.

Volksopbeuring is een Vlaamse Vereniging, zegde hij, en heeft in Vlaanderen zelf op zijn minst 25 afdelingen, die zich met allerlei maatschappelijk werk bezighouden. Zuigelingen- en kinderbescherming, volkskleding en -voeding, "stille hulp" (aan behoeftigen uit betere kring), soldatentroost, ziedaar een paar zaken, waaraan zij, onder andere, haar aandacht wijdt.

De soldatentrost, het zenden van pakjes aan de Vlaamse krijgsgevangenen in Duitsland, komt hoofdzakelijk voor onze rekening, omdat uit België geen pakjes en geen geldzendingen gestuurd mogen worden.

En natuurlijk is daarvoor veel geld nodig. Meer dan er op het ogenblik is in ieder geval. Want wel zijn er reeds belangrijke giften ingekomen, maar het is nog lang niet genoeg.

En dus ...

Ja hoor, er stond weer een buffet met theekopjes klaar en jonge meisjes in het licht waren hun "slachtoffers" al aan het uitkiezen tegen dat het pauze zou zijn!

Maar eerst moest er nog wat van het programma afgewerkt worden. Een Vlaamse zanger, Emiel van den Bosch, zong Vlaamse liederen van Caesar Hinderdael, die zelf aan de piano zat en René de Clercq, de ook hier zo welbekende dichter, declameerde uit eigen werk, o.a. het mooie Lied van de Arbeid.

Toen konden de dames hun gang gaan. Het zag er wel naar uit, dat ze succes hadden met hun werk, men mag dat aan het sympathieke doel in ieder geval van harte gunnen.

Later kwamen de zanger en voordrager nog eens terug. Emiel van den Bosch zong toen o.a. de Vlaamse Leeuw.

Voor alle twee werd er hartelijk geklapt.

Belgische kinderen.

Heden wordt mevrouw de Villers-Borret te Eijsden verwacht met 100 kinderen uit het land van Luik. Er is voor al deze kinderen, die

voor de gehele duur van de oorlog bij particulieren geplaatst worden, reeds onderdak gevonden.

22 januari 1917

Nederlandse en Belgische kinderen.

Te Roosendaal zijn gisteren voor het Joodse huisvestingscomité te Leiden uit België 15 Nederlandse en Belgische kinderen aangekomen, die voor het grootste deel bij particulieren in den lande zijn ondergebracht.

27 januari 1917

Belgische kinderen in Nederland.

Hier te lande vertoeft een groot aantal Belgische kinderen, wiens ouders of wettelijke vertegenwoordigers afwezig zijn, zonder dat meermaals zelfs bekend is, of zij nog in leven zijn of wiens verblijfplaats onbekend is. De meesten van hen zijn ondergebracht in gestichten of opgenomen door liefdadige personen, doch wegens de zeer lange duur van de oorlog moeten zij in vele gevallen van verblijfplaats veranderen, omdat de verzorgers hen niet langer bij zich willen of kunnen houden.

Met reden werd nu gevreesd, dat een grote verwarring hiervan het gevolg zou zijn en dat dit niet voldoende gecontroleerde verblijf bij vreemden voor velen demoraliserend zal werken, terwijl ook de behartiging van hun maatschappelijke belangen groot gevaar loopt verwaarloosd te worden en bovendien de hereniging van thans gescheiden familieleden na de oorlog zeer bemoeilijkt wordt en in vele gevallen zelfs bijna onmogelijk dreigt te zullen worden.

In het belang van deze kinderen heeft zich een Centrale Commissie voor Belgische kinderen te 's Gravenhage gevormd, gedeeltelijk uit Belgen en gedeeltelijk uit Nederlanders bestaande, welke commissie zich tot doel stelt aan deze alleenstaande in Nederland verblijvende Belgische kinderen hulp te verlenen in zedelijke, maatschappelijke en wettelijke zin, toezicht te houden op hun opvoeding en tevens te zijn een centraal inlichtingsbureau, terwijl zij zich mee voorstelt zorg te dragen voor een goede en geleidelijke terugkeer in hun vaderland na het sluiten van de vrede.

Een eerste vereiste om tot dit doel te geraken is voor de commissie de kennis van alle hier te lande verblijvende Belgische kinderen, die voor genoemde hulp in aanmerking kunnen komen.

Voor het verkrijgen van die gegevens is de medewerking der burgemeesters ingeroepen.

31 januari 1917

Tweede Kamer – Vergadering van dinsdag 31 januari - Binnenlandse zaken

Ede of Nunspeet? Is het raadzaam, de vluchtelingen, die aanvankelijk in het kamp te Ede werden ondergebracht, naar het oudere vluchtoord te Nunspeet over te brengen, of moet alles bij het oude blijven? Men kent het standpunt van de minister. Ter bezuiniging heeft hij onlangs Nunspeet en Ede onder éénzelfde regeringscommissaris gesteld en, voortgaande op dezelfde weg, heeft hij daarna een aanvang doen maken met de overbrenging van de inrichtingen, welke zich te Ede bevinden, naar Nunspeet. Gelukkig heeft hij hierbij geenszins overmatige spoed betracht en afbraak en transport doen staken, toen hem bleek, dat verschillende kamerleden (tot wiens tolk de heer Hugenholtz zich in

een schriftelijke vraag gemaakt had) hierop prijs stelden. Bij de begroting van binnenlandse zaken kon dan de zaak uitgevochten worden.

Welnu, hedenmiddag is geruime tijd over deze zaak gesproken en nochtans konden de discussies over dit punt vandaag niet beëindigd worden. Morgen komen de replieken; ons zou het ten sterkste verwonderen, als het vrij zwakke antwoord van de minister van binnenlandse zaken ook maar een der critici van gedachten had doen veranderen. Daarvan zijn er vier aan het woord geweest, tegenover wie niet één afgevaardigde het voor de overbrenging opnam.

De bezwaren, tegen het voornemen van de minister aangevoerd, zijn van tweeërlei aar. Enerzijds betwijfelt men ten sterkste, of de bezuinigingsmaatregel inderdaad die naam zou verdienen; anderzijds is men beducht voor verstoring van de goede geest der kampbewoners te Ede, die zich daar – om met de heer Snoeck-Henkemans te spreken – nu eenmaal thuis gevoelen.

Hier komt nog iets bij. “Het vluchtoord te Ede was steeds bestemd voor een andere en betere categorie van vluchtelingen dan dat te Nunspeet” (wij citeren een zo betrouwbaar geschrift als de memorie van antwoord van de minister betreffende de thans behandelde begroting). Nu mag de minister grotendeels gelijk hebben, als hij betoogt, dat weldra de verschillen vrijwel uitgewist zijn, er zullen toch wel Belgen in Ede gevonden worden, die overbrenging naar Nunspeet als een verlies van status zullen beschouwen. De omstandigheid, dat de gestrafte vluchtelingen en de prostituées sinds maanden daarheen plegen overgebracht te worden (zij het in een afzonderlijk “kampje”), heeft er toe bijgedragen, de indruk te vestigen, alsof de beste elementen niet te

Nunspeet op hun plaats waren. Daar ook vindt men (ondanks het geringe aantal gasten) een machtige militaire bewaking, waarbuiten met het in Ede blijkt te kunnen stellen.

Nu mag voor de ordentelijke Belgen te Nunspeet de weezin tegen hun elders ondergebrachte landgenoten minder aangenaam zijn, - die afkeer is een onloochenbaar feit, dat moeilijk genegeerd kan worden. Bovendien schijnt uit het oogpunt van verpleging en comfort de toestand in Ede beter te zijn, al is hierin verandering gekomen, toen zuinigheidshalve verdere verwarming van de slaapzalen achterwege gelaten werd (omstandigheid, waaraan de heer Hugenholtz de toegenomen kindersterfte toeschrijft).

Maar het gaat in Ede dan ook te royaal toe, meent de minister. Weliswaar is ook bij behoud van dit vluchtoord wel op een en ander te bezuinigen, maar doeltreffend handelt men toch pas, als men allen naar Nunspeet overbrengt. Allen, niet alles. Er blijven – omdat er 1800 plaatsen in Ede onbezet zijn – barakken enz. over, waarvoor volgens de minister thans 150.000 gulden te krijgen is. Even later echter vernamen wij, dat wegens de onzekerheid der tijden enige loodsen in Ede zouden blijven staan, hetgeen ons de vraag in de pen geeft, of men tegelijk kan verkopen en behouden.

De voornaamste vraag van financiële aard (vraag, die – gelijk boven bleek – niet alleen de doorslag behoeft te geven) is echter deze, of de overbrengingskosten zo gering zijn, dat reeds zeer spoedig van werkelijke besparing gesproken kan worden. Dit nu is niet het geval; die kosten (met inbegrip van de voorziening in de dakbedekking enz.) bedragen volgens de minister circa 75.000 gulden, volgens de heer Hugenholtz (die de vroegere aannemer sprak) zelfs meer dan 100.000 gulden. Eerst enige maanden na de overbrenging zou door bezuinigingen, uit de samensmelting voortvloeiend, deze

schadepost vrijwel kunnen zijn gedekt. En het zal zomer zijn, voordat men werkelijk enigermate van reële besparingen kan beginnen te spreken. Dan echter is de vrede wellicht reeds nabij. En voor zo een klein verschil zou men dan de goede geest van enige duizenden Belgen bederven!

Ons komt het voor, dat de minister de maatregel goeddeels genomen heeft om al te royale ambtenaren zuinigheid en bedachtzaamheid in te scherpen. Of hij hierbij ook kolonel Mingels, de gewezen regeringscommissaris te Ede, op het oog had, de man, wiens beheer en humaniteit meermaals zijn geprezen, laten wij terzijde. Stellig is er hier en daar wel eens met geld gesmeten; men moet slechts naar het vluchtelingenkamp te Gouda kijken, waarvoor indertijd een regeling is getroffen en dure afspraken werden gemaakt, die zowel door mr. Ruys de Beerenbrouck als door de minister ten zeerste werden afgekeurd. Maar rechtvaardigt afkeer van misplaatste royaliteit een kostbare maatregel, die vrij zeker kwaad bloed zet?

Staatsbegroting voor 1917.

Bij de bespreking van art. 86 bis (kosten van onderhoud en verdere uitgaven voor tengevolge van de oorlogstoestand uit het buitenland naar Nederland uitgewekenen enz.) bespreekt de heer Hugenholtz (S. D. A. P., Weststellingwerf) de verplaatsing van het vluchtoord te Ede naar Nunspeet. Het motief daarvoor is bezuiniging. Toch is daar van luxe geen sprake. Men heeft hier te doen met een gewoon houten dorp. Zeker is er centrale verwarming, een kinderbewaarplaats, een lees- en ontspanningszaal, een desinfectie-inrichting en dergelijke, doch luxe is dat niet. Na het vertrek van kolonel Mingels is de verwarming van de slaapzalen uitgeschakeld. De minister zegt: ik slaap zelf in een onverwarmde

slaapkamer; maar men kan de houten loodsen op de heide niet vergelijken met het weldoortimmerde slaapvertrek van de minister. De hogere kindersterfte in de laatste wintermaanden schrijft spreker aan deze maatregel toe.

Ongewenst acht spreker ook het wegnemen van de lees- en ontspanningszaal. Men schijnt alle sociale maatregelen van kolonel Mingels te willen ongedaan maken. Het is afkeurenswaardig, aan het einde van de oorlog te willen bezuinigen op deze wijze. De cijfers in de nota van de minister stemmen tot grote voorzichtigheid. De minister geeft thans geheel andere cijfers voor de exploitatie dan in de Eerste Kamer. Het nadelig verschil voor Ede bedroeg toen 17 ½ cent per dag, thans slechts 11 cent. Ook indien men thans alleen de zuivere exploitatiekosten in rekening heeft gebracht, dan komt men er nog niet. Want in een maand bedroegen het officiële rapport de kosten in november per dag te Ede 53,8 cent; volgens de nota bedragen deze 57 ½ cent.

De minister: per maand!

De heer Hugenholtz: zeker! Maar november is een dure maand. Spreker betoogt verder, dat het door de minister gegeven overzicht op verschillende punten weinig overzichtelijk is en daardoor weinig bruikbaar. Dat de nota een betrouwbare basis zou opleveren voor zulk een diep ingrijpende maatregel wil er bij spreker niet in.

Zal nu de overplaatsing een bezuiniging geven? Volgens de cijfers van de minister een bezuiniging van 448,85 gulden per dag. Maar de kosten van overplaatsing in eigen beheer zijn geraamd op 60.000 gulden. Maar dit bedrag is zeker te laag; volgens een betrouwbaar, niet belanghebbend persoon die spreker informeerde zullen de kosten wel 100.000 gulden bedragen. Maar zelfs voor de cijfers van

de minister moet deze 155 dagen of 4 ½ maand bezuinigen om de kosten goed te maken van de overplaatsing en dan zijn we toch al weer een stap dichterbij de vrede. Want dan is het juni. Toen de minister op sprekers vraag antwoordde, werd bekend, dat de minister van buitenlandse zaken aan de Duitse regering had verklaard bereid te zijn de gedeporteerde Belgen hier onder te brengen. Verschillende dagbladen hebben daaruit de enigszins overijlde, doch verklaarbare conclusie getrokken, dat het vluchtoord te Ede niet zou worden afgebroken, daar dit 1800 plaatsen telt tegenover 1100 in Nunspeet.

Spreker hoopt intussen, dat de minister alsnog op zijn besluit tot afbraak zal terugkomen. Vele kamerleden denken over deze zaak als spreker. En door zo te handelen zal de minister zich de dank verwerven van de Belgen en van het Nederlandse volk.

De heer Koster (V. D., Assen) wijst er op dat de regering weloverwogen het vluchtoord Ede heeft gebouwd voor vluchtelingen van een enigszins betere stand. In verband daarmee is ook enigszins meer comfort betracht. Dit motiveert de duurdere bouw en de hogere exploitatiekosten. De resultaten zijn ook beter geweest in Ede dan in Nunspeet. Daar had men een militair bewakingskorps, in Ede geschiedde de bewaking door enkele padvinders en politieagenten. Gestraften of prostituees werden van Ede naar Nunspeet overgebracht; in eenzelfde periode bedroeg het aantal gestraften te Ede 511, waaronder 115 wegens dronkenschap; te Nunspeet bedroegen die cijfers 249 en 70. De sterftcijfers in Nunspeet bedroegen in 1915 en 1916 13,2 en 17,4, in Ede 9,8 en 9,4.

Is er te Ede met geld gemorst dan moet aan de desbetreffende ambtenaren de pen op de neus worden gezet. Maar is Ede

inderdaad zo duur? Het is buitengewoon moeilijk uit de cijfers wijs te worden. Aanvankelijk heetten de kosten 78 cent per dag te bedragen. Het bleek echter dat het schoenenbedrijf in Ede daarbij was geteld. Thans heetten de kosten te Nunspeet 48,7 en te Ede 57,5 cent per dag te bedragen. Maar zijn de voorraden opgenomen? Spreker is het eens met de minister, dat nodeloze uitgaven niet mogen worden gedaan. Men moet geen geld over de balk gooien, maar verwarming gedurende de nacht is geen overbodige weelde in deze houten barakken op de heide. Zal nu echter deze overplaatsing tot bezuiniging leiden? De overplaatsing zal stellig meer dan 60.000 gulden kosten: maar aangenomen dat de cijfers van de minister juist zijn, zal het 5 maanden duren, eer deze som is ingehaald en daarna zal per maand ongeveer 12.000 gulden bezuinigd worden of 100.000 gulden als de oorlog nog 1 ½ jaar duurt. Maar mogen we dit leed over die mensen brengen, om hen te rukken uit hun bestaantje in Ede? Laat de minister het dus niet doen, want wij doen anders schade aan de belangen van velen!

De heer Ruys de Beerenbrouck (R.-K., Gulpen) sluit zich aan bij het betoog der vorige sprekers omtrent het vluchtoord Ede. Het was de wens van de regering, dat het vluchtoord Ede werd ingericht voor de betere elementen. Kolonel Mingels heeft er dan ook altijd een eer in gesteld, dat vluchtoord te doen bewonen door de allerbeste Belgen. De waardering van dezen voor hetgeen wij voor hen gedaan hebben is nog altijd bijzonder groot. Waarom dan deze verplaatsing? Zelfs indien er daardoor een besparing verkregen wordt, dienen wij meer waarde te hechten aan een goede stemming onder de Belgen. Maar spreker weet niet, of deze overbrenging een besparing zal ten gevolge hebben en daarom zegt hij; in dubijs abstinence. De kosten van deze verplaatsing worden door kenners geschat op 1 ½ ton. Verschillende delen van de gebouwen zullen niet kunnen worden overgebracht, zoals de cementen

vloeren. Het is ook de vraag of het hout van de afbraak nog geschikt zal zijn om nieuwe barakken te bouwen. Is ook wel ernstig onderzocht of in Ede bezuinigingen waren aan te brengen?

Hoofdzaak voor spreker is, dat in Ede Belgen zitten die, als zij geweten hadden, dat zij in Nunspeet zouden worden overgebracht, naar België of naar Engeland zouden zijn gegaan. Tenslotte bespreekt spreker het vluchtoord te Gouda, waar 1171 personen verblijven, terwijl het voor 2500 vluchtelingen is ingericht. Hij vraagt de minister, een overzicht te geven van de volledige administratiekosten. Dit vluchtoord toch lijkt spreker gruwelijk duur. Alleen voor huur moet 120 gulden per dag betaald worden, terwijl in een vroegere nog duurdere periode 175 gulden per dag betaald moest worden. Het heeft spreker onaangenaam getroffen, dat men bereid was het gebouw goedkoper te verhuren, mits voor de gehele duur van de oorlog werd gecontracteerd. Waar anderen hun gebouwen en kerken gratis hebben afgestaan, daar trachten deze heren oorlogswinst te maken. Laat men hen aan het verstand brengen, dat het nu mooi genoeg geweest is en dat er veel vluchtelingen te Gouda zullen verblijven.

De heer Snoeck Henkemans (C.-H., Apeldoorn) acht het minder juist, dat het vluchtoord te Nunspeet voor de slechte elementen bestemd is en dat er zulk een groot verschil is tussen de bewoners van de vluchtoorden te Ede en te Nunspeet. Men doet laatstgenoemden daarmee onrecht aan. Men heeft volstrekt niet met zo grote zorg de vluchtelingen uitgezocht. Spreker heeft ook niet de indruk gekregen, dat te Ede de regel en de orde het hoogst stond bij de vluchtelingen. De minister haastte zich echter niet met het afbreken van het vluchtoord te Ede. De mensen zijn het daar nu eenmaal gewend. Ze zijn zich daar nu eenmaal thuis gaan gevoelen. Bovendien geldt het hier slechts een betrekkelijk kleine bezuiniging.

De minister heeft graag gevolg gegeven aan het verzoek van de heer Hugenholtz, om de overplaatsing van het vluchtoord Ede tot na de behandeling van hoofdstuk V op te schorten, omdat hij graag argumenten tegen dit voornemen wilde aannemen en omdat hij niet wilde, dat de Belgen in redelijke verwachtingen werden beschaamd, maar niet omdat hij van de onjuistheid van zijn besluit overtuigd was. Spreker wijst de opvatting af, alsof hij niet aan redelijke eisen van gastvrijheid zou willen voldoen.

De door spreker gegeven cijfers zijn verstrekt op verzoek van de heer van Kol en dienden niet om de wenselijkheid der verplaatsing aan te tonen, doch vereisen nadere toelichting en dienen ook met een korrel zout te worden genomen. De boekhouding in de beide kampen was verschillend. Men moest daarbij roeien met de riemen die men had. Vast staat alleen, dat de exploitatiekosten te Ede aanmerkelijk duurder waren dan te Nunspeet. Bij de raming van de kosten van de overplaatsing is natuurlijk rekening gehouden met alle factoren, als het hout, de transportkosten enz. De exploitatiekosten zijn berekend door van de gezamenlijke kosten het kapitaal af te trekken. In de duurder exploitatiekosten van Ede kan gedeeltelijk worden verbeterd door scherpere controle en zuiniger beheer. Gedeeltelijk is dit niet mogelijk, omdat de zaak te Ede duurder is opgezet en men buitengewoon dure contracten heeft gemaakt.

De toestand van de vluchtelingen, die overgeplaatst worden van Ede naar Nunspeet, zal niet slechter worden, maar in menig opzicht beter. Zeker is de sterfte te Nunspeet iets hoger geweest dan te Ede, maar in beide kampen was het zeer laag. Nunspeet is echter gezonder gelegen, omdat het aan twee kanten door bossen is beschermd en het aantal verpleegdagen te Ede is dan ook veel groter dan te Nunspeet. Wat de huisvesting aangaat, is er geen

voordeel voor het gezinsleven in gelegen, dat de eetzaal en de recreatiezaal op een afstand van de slaapgelegenheden liggen. In Nunspeet daarentegen is er in het midden van elke groep barakken een ruimte, die dient voor eetzaal, recreatiezaal en huiszaal. Zodoende kan ook elk slaapvertrek enigszins worden verwarmd. De voeding is te Nunspeet beslist beter dan te Ede. Dat heeft de regeringscommissaris, die thans aan het hoofd van beide kampen staat, aan spreker geschreven. Te Nunspeet wordt verwarmd met kachels, te Ede met een centrale verwarming, waarover voortdurend geklaagd wordt. Kleding en onderwijs zijn in beide kampen precies dezelfde. De geestelijke verzorging zal niet verminderen door het ontslag van de heer Mingels.

De tegenwoordige regeringscommissaris is een man, die zeer liberale beginselen heeft en zeer goed met de katholieken kan omgaan (gelach). Er zal een administrateur worden aangesteld, die speciaal voor de geestelijke belangen van de verpleegden zal zorgen. De verplaatsing zal dus in alle opzichten een verbetering zijn.

Slechts in één opzicht kan van vermindering worden gesproken. In Ede is een elektrische wasserij, waarbij de vrouwen en moeders volkomen zijn uitgeschakeld. In Nunspeet zullen zij zelf moeten wassen. Maar tal van vrouwen geven daaraan de voorkeur en doen veel liever hun eigen was dan deze thuis te krijgen. Het stuit spreker ook enigszins tegen de borst, dat deze vrouwen van overheidswege alles thuis krijgen, terwijl zovele van onze arbeidsvrouwen voortdurend moeten zwoegen en sjouwen. Door de verplaatsing zal de toestand dus enigermate verbeteren en spreker acht het een voordeel, dat ambtenaren weten, dat spreker prijs stelt op een zuinig beheer en goede controle.

Maar daarbij komt, dat de besparing aanzienlijk is. Alleen al het samenbrengen van deze twee vluchtoorden brengt een aanzienlijke bezuiniging. Spreker raamt de besparing aan verwarming van 8000 gulden per maand en als de steenkolenprijzen, zoals te vrezen en te verwachten is, nog aanmerkelijk stijgen, zal deze besparing nog groter worden. Aan verlichting zal 2000 gulden per maand gespaard worden, aan waterleiding 700 gulden per maand. Aan personeel zal 3600 gulden per maand gespaard worden. In Ede is ook een grote voorraad gemaakt van allerlei overbodige artikelen, die snel tot bederf overgaan. Men kan daarvoor gerust 2000 gulden per maand afschrijven. In totaal bespaart men dus 16.000 gulden per maand. Bovendien ligt Ede 5 kwartier van het station, Nunspeet 10 minuten. Dit geeft een grote besparing in vervoerkosten enz. In Ede is een auto de gehele dag in touw, in Nunspeet bijna nooit. En zo zijn er nog meer besparingen, die thans nog niet zijn aan te geven.

De verschillende gebouwen te Ede, die niet behoeven te worden overgeplaatst, hebben thans een verkoopwaarde van 150.000 gulden, daar barakken nu exorbitant veel waard zijn.

De kosten van de overplaatsing zijn geraamd op 75.000 gulden, maar dit bedrag kan aanzienlijk meevallen. Na 4 of 5 maanden zullen we dus alles hebben ingehaald en daarna per maand 16.000 à 18.000 gulden winst maken. Is er dan vrede, dan zal het nog wel enige tijd duren voordat de toestand in België zo is, dat we de Belgen veilig kunnen terugsturen. Het is inderdaad in het begin het idee geweest, dat Ede zou bestemd zijn voor de betere elementen, maar daaraan is de hand niet gehouden. De tegenwoordige regeringscommissaris zegt dan ook, dat er geen verschil is tussen de bewoners van Ede en Nunspeet. De gestraften en prostituees worden wel gezonden naar Nunspeet, doch naar een afzonderlijk

kampje. Er is in Nunspeet militaire bewaking, maar deze is inderdaad niet nodig.

Wat Gouda betreft, erkent spreker dat het huurcontract schandelijk is. Maar we zitten er nu eenmaal aan vast. Het is eigenlijk niet eens een contract, maar een mondelinge afspraak. Maar spreker acht zich verplicht zich ook aan mondelinge afspraken door zijn ambtenaren gemaakt, te houden. Intussen, spreker geeft het toe: het is een misbruik wat daar geschiedt. In verband met de mogelijkheid hier te lande een onderkomen te zullen moeten vinden, zal spreker te Ede een voldoende aantal barakken laten staan onder bewaking. Tenslotte verklaart spreker zich niet verantwoordelijk te achten, als hij niet aan zijn voornemens tot verplaatsing van het vluchtoord Ede naar Nunspeet vasthield.

Morgen half 12 voortzetting.

7 februari 1917

Naar wij vernemen, zal morgen de eerste groep Belgen uit het Vluchtoord Ede – ruim 100 – naar Nunspeet worden gebracht.

9 februari 1917

Het officieel Belgisch Comité voor Nederland heeft het plan opgevat, een bundeltje uit te geven, dat naast de lijst van de Belgische consulaten, met aanduiding van het gebied, waarover hun bevoegdheid zich uitstrekt, de titels en adressen zal bevatten der Nederlandse en Belgische instellingen, welke zich in Nederland gevormd hebben onder of ten behoeve van de Belgische uitgewekenen.

Het transport van de Belgische vluchtelingen uit Ede heeft gisteren plaats gehad. Het waren telkens gezinnen waarvan de vrouw binnenkort moeder moest worden. Deze gezinnen waren uitgekozen, omdat men de kraaminrichting buiten dienst wil stellen, daar deze moet ingericht worden als barak voor besmettelijke zieken.

Een van de eerste gebouwen toch, die onlangs werden gesloopt, was de barak voor besmettelijke zieken. Nu zijn er, naar wij vernamen, in het kamp 3 of 4 gevallen van besmettelijke ziekten. Deze lijders kans men wel isoleren; om daarvoor plaats te vinden, had men de kraaminrichtingen nodig. De enige kraamvrouw – slechts twee dagen moeder – is gisteren naar de ziekenzaal overgebracht.

De vluchtelingen moesten hun matras en dekens meenemen. Deze werden per wagon naar het station Ede vervoerd. Het transport, ruim 100 personen, van wie 73 kinderen, geschiedde onder leiding van twee Belgische padvindders. Door de slechte verbinding duurde de reis meer dan 3 uur.

Naar wij vernemen, zal zaterdag aanstaande een tweede groep worden overgebracht, uitsluitend vrouwen en kinderen, d.w.z. ongetrouwde vrouwen en vrouwen, wiens man aan het front is, elders werkt of overleden is.

10 februari 1917

Hedenmorgen heeft het tweede transport van bewoners van het vluchtoord Ede naar Nunspeet plaats gehad. Het waren ongeveer 100 vrouwen en kinderen, samen uitmakende de bevolking van de zaal Jan van Rijswijk. Het transport had ook weer op dezelfde wijze plaats: allen namen de dekens en uitgeschudde matrassen mee.

Er werd geen verzet opgemerkt, allen schikten zich in het onvermijdelijke. Twee Belgische padvinders werden ook nu weer met de leiding van het transport belast.

Naar gemeld wordt, zal maandag aanstaande de afbraak van het vluchtoord, die onlangs gestaakt werd, worden voortgezet. In verband met de omstandigheid, dat de vorige maand – vooral doordat de sloping geschiedde door niet vakkundig personeel – meer vernield werd dan nodig was, - o.a. werd de centrale verwarming ernstig beschadigd, - zal nu voorlopig alleen het inwendige der barakken worden uitgebroken en moet het buitenwerk intact blijven. Het ligt waarschijnlijk in de bedoeling, dat gedeelte later door meer vakkundig personeel te laten doen.

12 februari 1917

Belgisch dankfeest

Een groep Belgen heeft het initiatief genomen tot het inrichten van een feestavond, gewijd aan Vlaamse kunst, als dankbetuiging aan Nederland.

Het feest zal plaats hebben op 23 april in de Koninklijke Schouwburg te 's Gravenhage, en de bruto ontvangst zal worden overgemaakt aan het Nederlandse Koninklijk Nationaal Steuncomité. De kosten zullen door een vrijgevige Belg worden gedragen.

Het puik der hier vertoevende kunstenaars zal aan het feest meewerken, en ook het Residentieorkest.

13 februari 1917

Belgische kinderen.

Gisteren zijn te Roosendaal 30 kinderen uit Antwerpen aangekomen, die allen geplaatst zijn voor de duur van de oorlog. Heden komen 160 kinderen uit Luik te Maastricht. Ook deze hebben allemaal een plaats.

17 februari 1917

Vluchtoord Ede.

De bewoners van het vluchtoord Ede hebben aan de afgetreden regeringscommissaris, kolonel Mingels, in een feestelijke bijeenkomst een zilveren bokaal op voetstuk en aan mevrouw Mingels bloemen aangeboden.

18 februari 1917

Belgische vluchtelingen-deserteurs.

Onze correspondent te Havre seint ons, dat het Staatsblad, krachtens de wet van 20 mei 1916, de namen vermeldt van de Belgen, in Nederland gevlucht, die voortaan beschouwd zullen worden als onwillig om aan hun militaire verplichtingen te voldoen niettegenstaande ze persoonlijk zijn gewaarschuwd.

19 februari 1917

Belgische arbeiders in Nederland.

Gisteren is in Den Haag het tweede congres van de Bond van Belgische Arbeiders in Nederland gehouden.

Aanwezig waren ruim 100 afgevaardigden, die 18 afdelingen vertegenwoordigden.

Aan de orde waren verschillende punten, o.a. aangaande de houding, aan te nemen op het congres van de socialisten der geallieerde landen, dat op 18 maart te Parijs samenkomt.

Socialisten uit het bezette gedeelte van België hebben instructies aan twee Belgische afgevaardigden op dat congres gezonden. Voor zover het de verwerping van de economische oorlog na de militaire oorlog betrof, kon het congres van de Bond van Belgische Arbeiders zich met de instructies verenigen en vulde deze aan met de resolutie-Wibaut, welke op het congres der Socialisten der Neutrale Landen (juli-augustus 1916, Den Haag) aangenomen werd.

Het congres kon zich echter niet verenigen met de opvatting van de kameraden, die in België gebleven waren, aangaande het hervatten van de internationale betrekkingen.

Het hoofdbestuur, dat een resolutie aangaande een vergadering van het Internationaal Socialistisch Bureau toelichtte, wees er op, dat reeds 25 partijen van de 28, die de Internationale vormen, de hervatting der betrekkingen vragen. In de drie overige landen, Engeland, Frankrijk en België, is er een sterke minderheid voor. Ook de Franse vakbonden spraken zich in die zin uit en de Franse sociaaldemocratische kamerfractie achtte de tijd van vredesonderhandelingen gekomen. Kan men nu als sociaaldemocraten een vergadering van diplomaten aller landen aanvaarden, en zich afwijzend uitspreken over een vergadering van de Internationale? Dat zou bewijzen, dat men meer vertrouwen stelt in de burgerlijke actie dan in zijn eigen actie. Indien de Internationale nu niet handelt, zal ze dubbel bankroet hebben.

Met algemene stemmen werd daarna de volgende resolutie aangenomen:

De georganiseerde arbeidersklasse kan zich niet tevreden stellen met de oplossing, die alleen door de oorlogvoerende regeringen aan de oorlog zal gegeven worden, aangezien deze uit de aard van de zaken gebonden zijn aan de kapitalistische en imperialistische maatschappelijke vormen.

De georganiseerde arbeidersklasse aller landen moet zich integendeel verstaan nopens een oplossing, die Europa en gans de wereld waarborgt tegen de terugkeer van imperialistische aanvallen en in aanpassing met haar socialistische conceptie heeft zij als dringende morele plicht de verzoeningsgeest te doen zegevieren op het geweld; de onderhandelingen op het beroep der wapens; het scheidsgerecht op de oorlog.

Om deze verstandhouding te verwezenlijken is het raadzaam, dat de georganiseerde arbeidersklasse de principes, aangenomen te Stuttgart, Kopenhagen en Bazel, omzet in concrete formules, waar het loopt over de gevallen, waarvan de oplossing nu tijdens de oorlog meer dan ooit noodzakelijk is gebleken.

Het schijnt onmogelijk, dat de partijen zich anders kunnen verstaan dan door een conferentie, waar de minderheid zowel als de meerderheid der aangesloten organisaties zullen vertegenwoordigd zijn.

Tot nu toe is de grote meerderheid der bij de internationale aangesloten partijen bereid een uitnodiging tot dusdanige conferentie te beantwoorden, en de Franse en Belgische syndicaten hebben zich bij het idee aangesloten om in Zwitserland te beraadslagen met de syndicaten van de andere neutrale en oorlogvoerende landen.

Het schijnt dus waarschijnlijk, dat de politieke groeperingen, die slechts weerhouden zijn geworden door het idee van opportuniteit, zullen genoodzaakt worden kortelings dezelfde baan op te gaan.

Onze groep, de Bond van Belgische Arbeiders in Nederland, is van oordeel, dat men moet volledig vertrouwen in het uitvoerend comité der Internationale nopens de loyale uitvoering van gebiedende resoluties der Internationale en dat het ogenblik van beraadslagen is aangebroken.

Het overige gedeelte van de vergadering was gewijd aan het onderzoeken van de toestand, waarin zich de Belgische arbeiders en geïnterneerden in Nederland bevinden. Verschillende verbeteringen werden besproken en een woord van hulde werd gebracht aan de Nederlandse militaire autoriteiten, voor hetgeen zij reeds gedaan hadden.

Ook werd besloten vast te houden aan de godsvrede, maar tegen de politieke actie der burgerpartijen, tegen het socialisme zal sterker opgetreden worden.

20 februari 1917

Over de grens gekomen.

Zondag zijn tien ontvluchte Belgische burgers, afkomstig van Heist, met een sloep in Zeeuws Vlaanderen aangekomen. De mist had hen begunstigd in hun vlucht.

26 februari 1917

Belgische kinderen.

Hedenmorgen om half twaalf zijn 280 Belgische kinderen met 22 geleiders per extra trein van Rotterdam (Delftse Poort) naar België teruggekeerd.

27 februari 1917

Vandaag zijn er weer 200 personen uit het vluchtoord Ede naar Nunspeet gegaan. Van de 4000 vluchtelingen, die te Ede verblijf hielden, zijn er nu tussen de 700 en 800 naar Nunspeet overgebracht. Voorlopig kunnen de barakken te Ede niet verder worden afgebroken, omdat de eigenaar van de centrale verwarming zich daartegen verzet. Volgens contract moet deze toestand nu gehandhaafd blijven tot 15 april.

Belgische kinderen.

Onze correspondent Emanuel de Bom schrijft ons uit Antwerpen, dd. 26 januari:

Van de ongeveer 600 kinderen, die de 15e januari ter opfleuring naar Nederland zijn vertrokken, door de zorgen van het Hollands-Belgisch Comité Gezondheid voor het Kind, zijn er een aantal deze middag teruggekeerd. Uren lang tevoren stonden de moeders en huisgenoten de dierbare reizigers buiten en binnen het station af te wachten. Met anderhalf uur vertraging kwamen ze eindelijk, tegen 5 uur, aan. Er waren 83 kinderen uit Antwerpen gegaan, 10 uit Lier, 26 uit Sint-Niklaas, 99 uit Dendermonde. Min 7, die enigszins ongesteld waren en nog een poosje in Nederland blijven, komen ze allemaal terug. Die ik zag, zagen er buitengewoon fris en opgewekt uit; ze kwamen van Vlissingen, van Katwijk, van Egmond aan Zee enz.

Er waren ook een 30-tal kinderen van Hollandse nationaliteit, die door de consul-generaal Van den Bergh en zijn dochter en door de heer en mevrouw Smeding werden afgehaald.

De heer de Cock de Rameyen, bijgestaan door heren en dames van zijn comité, ontvingen de jonge Antwerpenaars, die door de jubelende moeders weldra werden opgevangen en naar huis gebracht.

Het zou voor de ouders van de in Nederland gebleven kinderen geruststellend zijn, als ze over de toestand van de daar gebleven kleinen spoedig nieuws zouden ontvangen.

28 februari 1917

Over de grens gekomen.

26 Belgen, onder wie 2 vrouwen, zijn gisteren over de grens gekomen, verborgen in een kolenschip. Ze hebben daar 8 dagen in doorgebracht en zich in die tijd gevoed met wat de schipper ken kon geven.

6 maart 1917

Belgische kinderen.

Vandaag zullen ongeveer 500 Belgische kinderen van 5 tot 12 jaar te Roosendaal aankomen. Hiervan gaan 125 naar het strandhotel te Vlissingen, 50 naar het weeshuis te Middelburg en 25 worden voor ongeveer 6 weken bij particulieren te Goes ondergebracht.

7 maart 1917

Belgische kinderen in Nederland.

Van onze correspondent Emanuel de Bom te Antwerpen, dd. 5 maart:

Morgenochtend vertrekken van hier uit naar Nederland weer ongeveer 600 kinderen. Er zijn er 113 uit Luik, 110 uit Antwerpen, 50 uit Mechelen, 22 uit Sint-Niklaas en 10 uit Lier. Bovendien gaan er 22 kinderen van Nederlandse ouders. Onder de Belgische kinderen zijn er 36, die zolang de oorlog duurt in Nederland zullen blijven.

11 maart 1917

Onze correspondent te Havre seint, dat de Belgische uitgewekenen in Engeland onder leiding van Hymans, hun gezant aldaar, hebben besloten om met steun van de Belgische regering te Londen na de oorlog een gedenkteken op te richten voor de gastvrijheid, die ze in Groot-Brittannië hebben genoten.